

Referentiekaders taal en Goed Gelezen!

In het Referentiekader doorlopende leerlijnen taal en rekenen is vastgelegd wat leerlingen moeten kennen en kunnen als het gaat om Nederlandse taal en rekenen/wiskunde. Het gaat om basiskennis en basisvaardigheden die voor álle leerlingen van belang zijn. Doel van de overheid is om hiermee in brede zin een algemene niveauverhoging te bereiken.

Basiskennis en basisvaardigheden kunnen kinderen op verschillende niveaus beheersen. In het referentiekader zijn voor taal vier domeinen of vier niveaus beschreven. 'De niveaus geven een opklimmende moeilijkheidsgraad in basiskennis en -vaardigheden aan. Elk fundamenteel niveau (F) omvat het voorgaande niveau. En bij het behalen van een fundamenteel niveau kan het volgende niveau gezien worden als een streefniveau (S).'

Voor taal zijn er vier domeinen beschreven:

1. Mondelinge taalvaardigheid met de drie subdomeinen gespreksvaardigheid, luistervaardigheid en spreekvaardigheid.
2. **Leesvaardigheid met de twee subdomeinen: lezen van zakelijke teksten en lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten.**
3. Schrijfvaardigheid. Schrijven wordt ruim opgevat, het gaat om het produceren van creatieve en zakelijke teksten.
4. Begrippenlijst en taalverzorging. In de begrippenlijst staan begrippen en concepten die leerlingen en docenten nodig hebben om over taalvaardigheid van gedachten te wisselen. Bij taalverzorging gaat het om zaken die in dienst staan van een verzorgde schriftelijke taalproductie.

Van kinderen met een VMBO-advies wordt na de basisschool verwacht dat zij het Voortgezet Onderwijs (VO) instromen op 1F-niveau. Van kinderen met een havo- en vooral een vwo-advies wordt verwacht dat ze het VO instromen op 1S-niveau.

Goed Gelezen! voldoet aan domein 2, niveau 1F en niveau 1S (= 2F). Voor kinderen die dit niveau niet aankunnen zijn er speciale materialen voor zwakkere lezers. Zo bevat de kopieermap bijvoorbeeld bij iedere tekst alternatieve (eenvoudiger) vragen, zijn er bakkaarten op een eenvoudiger niveau en kunnen de kinderen speciale voorinstructielessen krijgen.

Zakelijke teksten	Niveau 1F	Niveau 2F	In Goed Gelezen!
<p>Algemene omschrijving lezen zakelijke teksten</p>	<p>Kan eenvoudige teksten lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld.</p>	<p>Kan teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en over onderwerpen die verder van de leerling af staan.</p>	<p>Door de afwisseling in ieder blok van teksten maken kinderen kennis met verschillende soorten (zakelijke) teksten. Het gaat dan om teksten over onderwerpen die direct aansluiten bij de leefwereld van kinderen, bijvoorbeeld over pesten op school, en teksten die wat verder van hen afstaan, zoals een informatieve tekst over kunst of een handleiding bij een tandenborstel. Daarnaast biedt Goed Gelezen! tweewekelijks actuele teksten als aanvullend lesmateriaal. Het aandeel zakelijke teksten neemt toe van ongeveer 50% in groep 4 tot bijna 80% in groep 8. Goed Gelezen! maakt gebruik van uiteenlopende bronnen en biedt verschillende tekstsoorten (informatieve teksten, fictieve teksten, instructieve teksten, betogende teksten (mening- en reclameteksten)) en tekstvormen aan. De kinderen kunnen zo hun eigen leesmaak ontwikkelen.</p>

Teksten			
Tekstkenmerken	De teksten zijn eenvoudig van structuur; de informatie is herkenbaar geordend. De teksten hebben een lage informatiedichtheid; belangrijke informatie is gemarkeerd of wordt herhaald. Er wordt niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd. De teksten bestaan voornamelijk uit frequent gebruikte (of voor de leerlingen) alledaagse woorden.	De teksten hebben een heldere structuur. Verbanden in de tekst worden duidelijk aangegeven. De teksten hebben overwegend een lage informatiedichtheid en zijn niet te lang.	De teksten van Goed Gelezen! zijn speciaal geselecteerd op de aanwezige verbanden. Kinderen krijgen eerst instructie over de structuur van teksten, en leren vervolgens dat steeds zelfstandiger toe te passen op teksten. Daarbij worden ze geholpen door denkplaatjes, die hen stap voor stap begeleiden bij het vinden van de juiste verbanden. Deze denkplaatjes kunnen door de leerkracht en door de computer uitgelegd worden. De technische moeilijkheidsgraad van de teksten loopt op van AVI E3 (begin groep 4) tot AVI E7 (groep 8).
Taken			
1. Lezen van informatieve teksten	Kan eenvoudige <i>informatieve</i> teksten lezen, zoals zaakvakteksten, naslagwerken, (eenvoudige) internetteksten, eenvoudige schematische overzichten.	Kan <i>informatieve</i> teksten lezen, waaronder schoolboek en studieteksten (voor taal- en zaakvakken), standaardformulieren, populaire tijdschriften, teksten van internet, notities en schematische informatie (waarin verschillende dimensies gecombineerd worden) en het alledaagse nieuws in de krant.	In Goed Gelezen! komen alle genoemde vormen informatieve teksten voor, van eenvoudiger tot complex, evenals schematische tekeningen, grafieken en tabellen waaruit ze informatie moeten halen. Daarnaast oefenen de kinderen in het toepassen van het geleerde op o.a. schoolboekteksten in de Stap-uit-je-boekles.

Taken (vervolg)			
2. Lezen van instructies	Kan eenvoudige <i>instructieve</i> teksten lezen, zoals (eenvoudige) routebeschrijvingen en aanwijzingen bij opdrachten (uit de methode).	Kan <i>instructieve</i> teksten lezen, zoals recepten, veelvoorkomende aanwijzingen en gebruiksaanwijzingen en bijsluiters van medicijnen.	Idem v.w.b. instructieve teksten.
3. Lezen van betogende teksten	Kan eenvoudige <i>betogende</i> teksten lezen, zoals voorkomend in schoolboeken voor taal- en zaakvakken, maar ook advertenties, reclames, huis-aan huisbladen.	Kan <i>betogende</i> , vaak redundante teksten lezen, zoals reclameteksten, advertenties, folders, maar ook brochures van formele instanties of licht opiniërende artikelen uit tijdschriften.	Idem v.w.b. betogende teksten.
Kenmerken van de taakuitvoering			
Techniek en woordenschat	Kan teksten zodanig vloeiend lezen dat woordherkenning tekstbegrip niet in de weg staat. Kent de meest alledaagse (frequente) woorden, of kan de betekenis van een enkel onbekend woord uit de context afleiden.	Op dit niveau is de woordenschat geen onderscheidend kenmerk van leerlingen meer. De woordenschat van de leerling is voldoende, om teksten te lezen en wanneer nodig kan de betekenis van onbekende woorden uit de vorm, de samenstelling of de context afgeleid worden.	Regelmatig wordt in Goed Gelezen aandacht besteed aan woordleerstrategieën en woordraadstrategieën. De leerkracht biedt daarnaast aan de zwakker leerlingen in de voorinstructie de moeilijke woorden in een woordstructuur aan, zodat ook voor zwakkere leerlingen de onbekende woorden geen belemmering zijn voor het lezen van de tekst.

Kenmerken van de taakuitvoering (vervolg)			
Begrijpen	<p>Herkent specifieke informatie, wanneer naar één expliciet genoemde informatie-eenheid gevraagd wordt (letterlijk begrip).</p> <p>Kan (in het kader van het leesdoel) belangrijke informatie uit de tekst halen en kan zijn manier van lezen daarop afstemmen (bijvoorbeeld globaal, precies, selectief/gericht).</p>	<p>Kan de hoofdgedachte van de tekst weergeven en maakt onderscheid tussen hoofd- en bijzaken.</p> <p>Legt relaties tussen tekstdelen (inleiding, kern, slot) en teksten.</p> <p>Ordent informatie (bijvoorbeeld op basis van signaalwoorden) voor een beter begrip.</p> <p>Herkent beeldspraak (letterlijk en figuurlijk taalgebruik).</p>	<p>In Goed Gelezen! beginnen de kinderen met het vinden van de antwoorden op vragen naar letterlijk begrip. Stapsgewijs worden de verschillende leesmanieren aangeboden en ingeoeffend.</p> <p>De vragen bij de verschillende tekstsoorten helpen de kinderen de hoofdgedachte te herkennen, hoofd- van bijzaken te onderscheiden, de opbouw van een tekst te doorzien, tekstverbanden te herkennen en tussen de regels te lezen.</p>
Interpreteren	<p>Kan informatie en meningen interpreteren voor zover deze dicht bij de leerling staan.</p>	<p>Legt relaties tussen tekstele informatie en meer algemene kennis.</p> <p>Kan de bedoeling van tekstgedeeltes en/of specifieke formuleringen duiden.</p> <p>Kan de bedoeling van de schrijver verwoorden.</p>	<p>Kinderen oefenen met het vinden van feiten en meningen van eenvoudig tot wat complexer. Voor de zwakkere leerlingen blijft het bij herkennen en interpreteren van feiten en meningen in de tekst, voor het hogere niveau leren kinderen er ook de mening van de schrijver en hun eigen kennis van de wereld bij te betrekken.</p> <p>De vragen bij de verschillende tekstsoorten helpen de kinderen relaties te leggen tussen bestaande en nieuwe kennis, tekstgedeelten te duiden en het doel van de schrijver te benoemen.</p>

Kenmerken van de taakuitvoering (vervolg)			
Evaluëren	Kan een oordeel over een tekst(deel) verwoorden.	Kan relaties tussen en binnen teksten evalueren en beoordelen.	Overeenkomsten en verschillen binnen en tussen teksten en het vormen van een oordeel over teksten worden bij Goed Gelezen! in de denkplaatjes aangeboden. De vragen bij de verschillende tekstsoorten helpen de kinderen teksten te vergelijken en hun mening te vormen dan wel aan te passen.
Samenvatten		Kan een eenvoudige tekst beknopt samenvatten.	Het maken van een samenvatting is een belangrijk onderdeel in groep 7 en 8 van Goed Gelezen!, waar uitgebreid aandacht aan besteed wordt. Zowel passief (het herkennen van een goede samenvatting) als actief (het aanvullen van de juiste informatie die nodig is voor het maken van een samenvatting). Het is een belangrijke voorbereiding op studierend lezen in het VO.
Opzoeken	Kan informatie opzoeken in duidelijk geordende naslagwerken, zoals woordenboeken, telefoongids e.d. Kan schematische informatie lezen en relaties met de tekst expliciteren.	Kan systematisch informatie zoeken (op bijvoorbeeld het internet of de schoolbibliotheek) bijvoorbeeld op basis van trefwoorden.	Regelmatig is er in Goed Gelezen! aandacht voor opzoekvaardigheden, zowel in teksten in Goed Gelezen! als in teksten en bronnen buiten Goed Gelezen!

Fictionele, narratieve en literaire teksten	Niveau 1F	Niveau 2F	In Goed Gelezen!
<p>Algemene omschrijving Lezen fictionele, narratieve en literaire teksten</p>	<p>Kan jeugdliteratuur belevend lezen.</p>	<p>Kan eenvoudige adolescentenliteratuur herkendend lezen.</p>	<p>De kinderen lezen naast informatieve, instructieve, en betogende teksten ook fictieteksten. Daarbij wordt gekozen voor verschillende verhalen (verhaalgenres) en is er veel aandacht voor andere tekstvormen zoals mop, lied en gedicht. Binnen het onderdeel 'Stap in je rol' wordt speciaal aandacht besteed aan belevend lezen: het inleven in de hoofdpersoon, het verwoorden van je eigen mening over de tekst en het herkennen van verhaalstructuren.</p>
Teksten			
<p>Tekstkenmerken</p>	<p>De structuur is eenvoudig. Het tempo waarin de spannende of dramatische gebeurtenissen elkaar opvolgen is hoog.</p>	<p>De structuur is helder. Het verhaal heeft een dramatische verhaallijn waarin de spanning af en toe wordt onderbroken door gedachten of beschrijvingen. Poëzie en liedjes hebben meestal een verhalende inhoud en een emotionele lading.</p>	<p>Er is een aparte opbouw in het maken van een samenvatting van een verhalende tekst. Daarin wordt steeds meer aandacht besteed aan de structuur van de tekst, en aan de verschillende tekstkenmerken die bijdragen aan het verhaal.</p>

Kenmerken van de taakuitvoering			
Begrijpen	<p>Herkent basale structurelementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.</p> <p>Kan meeleven met een personage en uitleggen hoe een personage zich voelt.</p> <p>Kan gedichten en verhaalfragmenten parafraseren of samenvatten.</p>	<p>Herkent het genre.</p> <p>Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.</p> <p>Kan situaties en verwickelingen in de tekst beschrijven.</p> <p>Kan het denken, voelen en handelen van personages beschrijven.</p> <p>Kan de ontwikkeling van de hoofdpersoon beschrijven.</p> <p>Kan de geschiedenis chronologisch navertellen.</p>	Idem
Interpreteren	<p>Kan relaties leggen tussen de tekst en de werkelijkheid.</p> <p>Kan spannende, humoristische of dramatische passages in de tekst aanwijzen.</p> <p>Herkent verschillende emoties in de tekst, zoals verdriet, boosheid en blijdschap.</p>	<p>Kan bepalen in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.</p> <p>Kan personages typeren, zowel innerlijk als uiterlijk.</p> <p>Kan het onderwerp van de tekst benoemen.</p>	Idem
Evalueren	<p>Evalueert de tekst met emotieve argumenten.</p> <p>Kan met medeleerlingen leeservaringen uitwisselen.</p> <p>Kan interesse in bepaalde fictievormen aangeven.</p>	<p>Evalueert de tekst ook met realistische argumenten en kan persoonlijke reacties toelichten met voorbeelden uit de tekst.</p> <p>Kan met medeleerlingen leeservaringen uitwisselen en kan de interesse in bepaalde genres of onderwerpen motiveren.</p>	Idem